

Honismereti tábor Putnokon

A putnoki Gömör Népfőiskolai Egyesület a nyár folyamán kéthetes néprajzi, honismereti tábort szervezett. A rendezvénnyel kapcsolatosan Tamás Barnabást, Putnok alpolgármesterét, a tábor egyik szervezőjét kérdeztem.

– Manapság kézenfekvőnek tűnik a kérdés: miből teremtették elő a tábor anyagi fedezetét?

– Putnok Város Önkormányzata biztosította azt az összeget – százezer forintot –, amely lehetővé tette, hogy megpályázhassunk még további anyagiakat. Szerencsére meglehetősen széles kört sikerült megnyerni céljainknak. Támogatta a táborozást a Mecénás Alap, az Illyés Alapítvány, a Honismereti Szövetség, a Lakitelek Alapítvány, a Csehszlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány és segítséget kaptunk a Rákóczi Szövetség B.-A.-Z. megyei szervezetétől is.

– Kikből tevődött össze a csapat?

– A 15–30 év közötti korosztályból, az idén végzett középiskolai diákokból, főiskolásokból, fiatal pedagógusokból, a téma iránt fogékony fiúkból és lányokból.

– Honnan érkeztek a tábor lakói?

– Elsősorban megyénk településeiről, többek között Ózdról, Kazincbarcikáról. De jöttek Nógrádból, sőt, a határon kívülről is. Hogy pontos legyek: a csoport közel fele határon túli magyar fiatalokból tevődött össze. Az egész tábor szervezéséből, irányításából a legtöbb részt vállalt különben Bodnár Mónika, a Gömöri Múzeum vezetője, akinek ezúton is köszönetemet fejezem ki.

A „hivatalos” tájékoztatás után szót váltottam a tábor néhány résztvevőjével is. Elsőként Bártfay Évát kérdeztem, aki a határon túlról, Vajkócról érkezett.

– A két hét során számos érdekes és tanulságos ismerettel lettem gazdagabb – válaszolja kérdéseimre. – Előadást hallhattam a magyar néprajzi csoportokról, az egyes tájegységek jellemző sajátosságairól, de – Kóka Rozália tolmácsolásában – megismerkedhettem a bukovinai székelyek hányatott sorsával is. Külön élmény volt, hogy az elméletben elhangzottakat a gyakorlatban is kipróbálhattuk, hiszen szőhettünk, agyagozhattunk, gyöngyöt fűzhettünk és tojásírózhattunk.

– Ezek szerint nem bánta meg, hogy két hétig a Serényi Béla Gimnázium és Szakközépiskola kollégiumának lakója volt?

– Egyáltalán nem. Rengeteget tanultam, sok-sok baráttra tettem szert. Csak azt sajnálom, hogy a két hét ilyen gyorsan elszaladt.

Juhász Juditot és Juhász Bélát faggatom a továbbiakban, hogy milyen emlékek kerültek a tarsolyukba?

– Kellemesek. Mindenképpen emlékeztetések maradnak számunkra a magas szintű előadások, melyeket az adott téma jelesei – egyetemi, főiskolai tanárok, építészek, fotóművészek, történészek, muzeológusok, régészek, biológusok, művészek – tartottak, de felejthetetlen élményt nyújtott Konthur Mária templomkoncertje és a Héti Kultúrcsoport bemutatkozása is. A lelkes amatőrök tolmácsolásában megismerkedhettünk a környék népdalaival, táncival. E pár száz lelkes kistelepülés lakóinak lelkesedését példaértékűnek ítéljük, s ezúton is kifejtjük: az öntevékeny csoport a jelenleginél sokkal nagyobb támogatást érdemelne.

– Úgy tudom, a tábor Putnok nevezetességein túl a környék természeti és néprajzi értékeinek megismerésére is módot adott.

– Igen! Kirándultunk Aggtelekre, Zubogyra, Gömöröszölésre és Kelemérre, ahol a Mohos-tavakat is megnéztük. Csekélyke szabadidőnkben főleg beszélgettünk, videóztunk. A két hét különben gond nélkül, szinte észrevétlenül elszaladt, amiért a Tóth Ede Művelődési Ház dolgozói sokat fáradoztak.

– Hallottam, hogy itt-tűk alatt egy újságot is szerkesztettek. Kik voltak a „szülők”, és a keresettségben milyen nevet kapott a gyermek?

– Az újság címe: NAPLÓ/PÓK. Felelőtlen szerkesztő: Placskó Lajos, felelőtlen kiadók: Bodnár Mónika, Tamás Barnabás. Szerkesztette: a népfőiskola csapata. Az újságban különben sok-sok szatirikus írás kapott helyet, ezzel is emlékeztetve bennünket a Putnokon eltöltött hasznos és vidám napokra.

Kerekgyártó Mihály

Bukovinai székely hagyományőrző tábor Lengyelen

Örömmel és megnyugvással mondhatjuk el, hogy nagyvonalú támogatóinknak köszönhetően (a Honismereti Szövetség, a Miniszterelnöki Hivatal, az Illyés Alapítvány, a Nyitott Társadalom Alapítvány, a Művelődési és Köznevelési Minisztérium, a Nemzeti és Ifjúsági Alapítvány és még néhány önkormányzat) 1992-ben harmadszor rendezhettük meg a bukovinai hagyományőrző táborunkat. Táborunkba pályázat útján nevezhettek az érdeklődők. Remek dolgozataikban feldolgozták a székely ház berendezését, a gyermekjátékokat, a lakodalmi szokásokat, a kukorica felhasználását, az étkezési szokásokat, az elhagyott temető titkait, a babonás hiedelmeket, a gyógyításra használt gyógynövényeket, foglalkoztak a halál előjeleivel, a temetési szokásokkal stb. A gyűjtőmunkával hozzájárultak a tábor céljának megvalósulásához: ismerkedtek a bukovinai székelyek hagyományaival, népi kultúrájával. Ezzel a tevékenységgel is közelebb kerültek őseik kultúrájához, szokásaihoz. A kutatás során felébredt az érdeklődésük elődeik múltja iránt. A megkezdett kutatásnak folytatása volt a hagyományőrző tábor gazdag programja.

A tábori élményekről szólnak a fiatalok:

„Már másodszor töltök el néhány napot ebben a táborban. Kicsit nehéz elfogulatlanul véleményt nyilvánítani, illetve a megélt dolgokat elmesélni. A legszebb élményem az volt, hogy viszontláthattam régi, kedves ismerőseimet. Nagyszerűnek találtam, hogy – mint tavaly is – sok híres, elismert személyiség látogatott el táborunkba, előadásukkal gyarapítva a még

kissé hiányos ismereteinket. Örültem, hogy újra szöhettem, táncolhattam, gyűjthettem, s néhány új dolgot megtanulhattam.” (Papp Mária, 3-os gimnazista)

„A tavalyi tábor után nagy izgalommal készültünk az ismét megrendezett honismereti táborra. Különösen a táncot vártuk, és nem is csalódtunk benne. A legnagyobb örömünkre az idén is mindenki kedvence, Fazakas János táncművész tanította a táncot.” (Bányai Judit, szakközépiskolás)

„A balatoni kiránduláson kívül a legjobban a lengyeli ásatásokhoz tett kirándulás tetszett. Nagyon érdekes volt megtudni, hogy ilyen régen volt már itt élet. Gyönyörű volt ott a kilátás, úgy látszik, már az őscink is ki tudták választani a szép helyeket. Jó volt nagyon a szabadban elköltött vacsora is.” (Verebes Boglárka, 7. osztályos)

„Sok mindent megtanultam a táborban: szőni, babát készíteni, faragni és bokkrétát csinálni. Sokat tanulhattam a népzeneről, hegedűvel is játszhattam. Megismerhettem a lengyeli kastélyt és a parkját. De legjobban az tetszett, hogy a nagyszüleim életéről tanultam, és megismertem a székelység kultúráját, szokásait.” (Lipics Viola, 5. oszt.)

„A lengyeli hagyományörző táborban nekem a faragás nagyon tetszett. Két munkát készítettem, egy kopjafát és egy virágot. Az első napokban sokszor elvágtam a kezemet, de később ez már nem fordult elő. Nagyon jó volt a bál, sokat táncoltam, legtöbbit a Beával. Nagyon jól éreztem magam, remélem, jövőre is el tudok jönni.” (Szöcs Gábor, 5. osztályos)

„En sok mindent szeretnék megtudni a székelyekről. Nagyon jó volt, hogy minden előadónak külön témája volt a székelységről. Külön a székelység öltözködéséről, zenéjéről, étkezéséről stb. Engem a székelyek öltözködése, étkezése és játékaik érdekeltek legjobban. Azonkívül nagyon tetszett az erdélyi lányok beszámolója. A székelyek körében nagyon kedves szokás, hogy mindenkit csalágtagnak számitanak. Örültem, hogy a táborban is él ez a szokás. Kedves volt az is, hogy nemcsak a Magyarországon élő székely gyerekek jöhettek a táborba, hanem az erdélyiek is. Szeretnék jövőre is eljönni, mert itt sok mindent tudok megtanulni.” (Szöcs Kamilla, 4. osztályos általános iskolás)

A fiatalok érdeklődése, a táborvezetőség elhivatott munkája és az önzetlen támogatók segítőkészsége ha jövőre is találkozik, hívjuk és várjuk az „öreg” és az „ifjú” táborozókat!

Fabián Margit–Höfler Lajosné

A 70 éves Gaál Károly köszöntése

Személyes hangvételűnek szánom ezt a köszöntést, hiszen nem törölhetem ki szép és hasznos emlékeimből azt a meghatározó évet, amit 1980–81-ben a bécsi tudományegyetemen, a néprajzi tanszéken (Institut für Volkskunde) tölthettem el. Mint nyiladozó, mindenre nyitott fiatal kutató kerültem a Gaál Károly és Paul Fielhauer professzorok irányítása alatt álló tanszékre, amelyen egyszerre lettem hallgató és kutató. Ez a kettősség az egész ösztöndíjas évem alatt megmaradt, részben az ausztriai kollégák tanulságos, információs, módszereket bemutató, kritikai gazdagságú előadásai, részben pedig egyéni kutatói-muzeológiai érdeklődésem, tanulmányútajaim miatt.

Gaál professzor úrnak Balassa Iván ajánlott be, illetve bízott rá, aki Herder-díja után járó ösztöndíj-lehetőséggel engem tüntetett ki. Addig nem ismertem Gaál Károlyt személyesen, bár publikációi alapján óhatatlanul is egyféle, az elefantsonttoronyban dolgozó, tudósi kép rajzolódott ki bennem. Kicsit elfogódott találkozásunk Balassa Iván tanszéki előadása előtt történt, amikor is a Herder-díjasokat Gaál professzor bemutatta a tanszéken és szakmai munkásságuk ismertetése után egy szabadon választott előadást tarthattak a kitétetettek. Ekkor figyeltem fel az emberi közvetlenségére, harsány jó kedélyére. Szokatlan volt ez nekem – de hamar be kellett látnom, hogy itt a polgárosodott, öntudatos Ausztriában az 1970-es évek végén is magyar professzorként, a vallási, származási, előítéletbeli különbségeket nagyon nehéz feledtetni. Az ember azonban bármit csinál is, akkor is magyar marad – és ezt Gaál professzortól hallottam –, ha kollégái az osztráknál is osztrákbabnak gondolják, mert imádkozni és számolni az ember ösztönösen, különösen ha álmából keltik fel, az anyanyelvén kezd el.

Az élet hányattatásai és sokszor vargabetűnek tűnt kitérői is hozzájárulhattak, hogy Gaál Károly professzor a soknemzetiségű, a kisebbségi kultúrák által színezett és alakított

közép-európaiság, valamint egy személyben az európaiság közös képviselője lehet. Jól ismeri ezt a fajta közép-európaiságot, családjá, születése, munkássága, kutatóútjai révén. Nem véletlen, hogy ha emberöltőnyi munkásságára visszatekintünk, számos könyvét fellapozzuk, mindig a közép-európai nemzetiségek, etnikai kisebbségek kultúrája érdekelt. De nem a szigetjelenségek, nem az elhatároló, kirekesztő jelenség, hanem az összekötő, kölcsönkapcsolatok szemszögéből vizsgálta ezt a területet. Értően formálta meg és világított rá papírra vetett gondolataival az azonos jelenségek közös gyökereire, legyen az akár többségi vagy kisebbségi létbe szorult népcsoport esetleg sajátjának vélt szokása, hagyományáya.

Történeti-néprajzi, összehasonlító vizsgálatait, valamint a háromgenerációs változásvizsgálatait révén Nyugat-Európában ismertté vált az Alpokalja, Nyugat-Magyarország néprajza, az Alpok és a Kárpátok térségének számos népi kölcsönkapcsolata, összefüggése. Történeti-kulturális, ökológiai, uradalmifolklor-kutatásai, ugyanúgy, mint napjaink jelenségeinek néprajzi megfigyelése, rögzítése és értelmezése mind-mind a módszerei és az általa gazdagított tudományterületek közé tartoznak.

A kutatói pályája vesszőfutásai és vargabetűi ellenére egyetemi professzorként meghirdetett előadásain, szemináriumain, tanulmányi kirándulásain szép számmal vettek részt különböző korú hallgatók. Nemcsak fiatalok, hanem idős, nagy élettapasztalattal rendelkező, beiratkozott hallgatói is voltak, akik lelkesedése és hozzászólásai – számomra, mint fiatal, az osztrák politikai-kulturális életben járatlan számára – nagyon érdekessé és életszerűvé tették az előadásokat. Gaál professzor előadásai számomra ezért is élvezetesek voltak, mert ő kötötte össze a kelet-közép-európai népi kultúra folyóvizeit a nyugat-európaival.

Azt hiszem, hosszú időre meghatározó élményt és kutatási perspektívát nyitott számomra Gaál Károly professzor úr burgenlandi, stináci terepmunkája, amely egy meghirdetett falumonográfia elkészülését segítette. Stinac (Pásztorháza) a Lafnitz (Lappincs) patak által természetes határvonalat adó egykori történeti Magyarország határa közelében feküdt, horvát lakói Stájerország és Magyarország eltérő természeti-gazdasági adottságait kihasználva, a német-osztrák és a középkori magyar határőrző kismesek közé ékelődve képviselték az oszmán török hódítás miatt északra menekült horvátok szellemi és a tájegységre jellemző anyagi kultúráját. Gaál professzor szemináriumi munka keretében dolgoztatta fel a község történeti néprajzát, a gyűjtésekből írásos dolgozatokat kellett benyújtani. Ma is büszke vagyok, hogy a nyers kéziratomat jelesre értékelte, bár én éreztem, hogy még csiszolnom kell rajta. Ezekből az egykori diákdolgozatokból később többszerzős falumonográfiák születtek, amelyek ma is alap-, illetve kézikönyvei a térség történeti néprajzával foglalkozóknak, az ez iránt érdeklődők számára. Mély benyomást keltett bennem pl. hogy az osztrák, magyar, horvát nemzetiség lakta területeken az adatközlőket anyanyelvükön szólította meg Gaál Károly és bizalmukat így elnyerve anyanyelvükön gyűjtötte adatait. Ezzel, úgy gondolom – nekem legalábbis – példát mutatott az egyenrangú, kölcsönös bizalmon alapuló, emberi, népi kapcsolatok kialakítása irányába. Emlékszem, milyen megható volt, amikor a majd 30 évvel korábban őt vendégül látó vendéglősnél szállásolta el diákjait, akik a visszaemlékezések fültnauiként sok szakmai-emberi mozzanatot örökíthettek meg.

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm, köszöntjük a hetvenéves Gaál Károly professzort, a kutatót, tanárt, tudományos konferenciák szervezőjét, aki egyféle kapocs szerepét töltötte és tölti be Magyarország és a magyar néprajzi-honismereti kutatás-mozgalom és az európai honismereti, néprajzi tudományosság között.

Jó egészséget és további alkotókedvet, termékeny éveket kívánunk, hogy a még fontos kéziratai, gyűjtései megjelenhessenek.

Csoma Zsigmond

Mángorló, részlet. Dunántúl, 1832. (Székely Judit rajza)

Klébelsberg-napok Szegeden

Szeged Város Önkormányzata, a helyi Kereszténydemokrata Néppárt és a Móra Ferenc Múzeum szervezésében – 1992. október 10 és 12-e között – Klébelsberg Kunóra, a kiváló államférfiúra, kultuszminiszterre emlékeztünk Szegeden, halálának hatvanadik évfordulóján.

10-én, szombaton, a délelőtti órákban a Szeged melletti Klébelsberg telepi óvoda körül több százan gyülekeztünk, hogy a falon lévő emléktábla leleplezésén részt vegyünk, meghallgassuk Surján László népjóléti miniszter úr szívet melengető szavait. Ugyanakkor elgondolkodásra is ösztönzött, milyen nagy missziót is végzett Klébelsberg Kunó a magyar közoktatásban, aminek értékeit most fedezhetjük föl igazán. A telep nevét az 1950-es években változtatták Hattyas-telepre, amelyről Bálint Sándor írja: „A Hattyas, Hattyastelep régebbi átmeneti néven Klébelsbergtelep, tréfásan Klébi, leginkább vasutasok, kistisztviselők, városi üzemhellyel rendelkező iparosok otthona. Tájképi megjelenése, színváltozásai és a Tisza festői holtágának szomszédsága miatt alighanem a legszebb Szegeden.” Éppen ezért nem is lehet véletlen, hogy Szeged városa annak idején éppen e szép peremrészt „adományozta” Klébelsberg Kunó tiszteletének.

Ugyanaznap, este hét órakor a szegedi dóm altemplomában lévő sírt koszorúzta meg Abrahám István, a dóm prépost plébánosa, majd egyházzenei koncerttel zárult az első emlékezőnap.

Vasárnap, 11-én a dómban folytatódott az ünnepség: ünnepi szentmisét Gyulai Endre Szeged-Csanád megye püspöke celebrált, szentbeszédében méltatva Klébelsberg Kunó egyházpolitikájának napjainkig ható nagy küldetéseit. A szentmise után a Dóm téri Szent Gellért kapunál Ványai János, Szeged alpolgármestere leplezte le az emléktáblát, ünnepi beszédet Bakos István minisztériumi főosztályvezető mondott. A mindvégig nagy érdeklődéssel kísért szegedi emlékezősorozat hétfőn folytatódott. Délelőtt 10 órakor a szeged-rókusi általános iskolában koszorúzott Márafordi Márton tanár, majd a városháza dísztermében tudományos emlékülésre került sor, délután két órától. Az ülést Lippai Pál, Szeged polgármestere nyitotta meg. Felidézte, mit köszönhet Szeged a jeles államférfinak: működése idején, 1926-tól épültek meg a Tisza menti klinikák, a Dóm téri egyetemi épületek, a rókusi népiskola, a JATE Egyetem utcai épülete, hogy csak néhányat emeljünk ki. A nagy fejlesztésekre Klébelsberg 21 millió 141 ezer pengőt fordíthatott, hogy azt a közoktatás céljaira fordíthassa. Ilyen nagy összeget a város egy évszázad alatt sem tudott volna kultúrára áldozni – mondotta a polgármester. „Klebelsberg Kunó profi módon politizáló, európai látókörű kormányférfiú volt, akinek nemcsak a mostanában újra-rendezett nemzeti panteonban van helye: hiszen példája ma is aktuális, eleven, jövőnkre nézve pedig iránymutató” – említette Glatz Ferenc Az állami kultúrpolitika – nemzeti célok címmel megtartott előadásában.

Várszegi Asztrik püspök, pannonhalmi főapát Klébelsberg és az egyház címmel beszélt, jelezve, hogy munkálkodásának eredményeit értékelni kell, és követése a mai kornak is feladata.

Romsics Ignác egyetemi tanár Bethlen István és Klébelsberg Kunó kapcsolata ürügyén az egykori kultuszminiszter politikai filozófiáját vázolta föl.

Az ünnepi megemlékezés Újszegeden ért véget hétfőn, délután három órakor: a Temesvári körúti óvoda falán lévő emléktáblát Katona Nándor püspöki helynök úr koszorúzta meg.

Klebelsberg Kunó halhatatlanságát erősíti a sok Szeged környéki tanyai iskola, az analfabetizmus teljes felszámolására tett sikeres kísérlete, illetve a népiskolai program megvalósítása, melyeknek révén alakulhatott ki a magyar művelt középosztály. Mély vallásossága, hite és a magyar művelődésben elért, sok áldozatvállalással járó eredményei fénylő példa kell hogy legyen a mai magyar nemzet számára is.

Ifj. Lele József

Hogya György helytörténész

Az utóbbi évtizedben alig volt olyan Veszprém megyei honismereti, helytörténeti pályázat, amelynek eredményhirdetésén ne hangzott volna el Hogya György neve. Hetvenévesen is a megyei művelődéstörténet-kutatás egyik legaktívabb, legtöbbet publikáló egyénisége. Igazi lokálpatrióta, pedig csak a sors véletlenszerűsége sodorta erre a tájra. Itt talált otthonra, s neve ma már elválaszthatatlan Veszprém orvos- és egészségügy-történetének kutatásától, múltjának, tárgyi emlékeinek feltárásától.

Érdeklődésének alakulásában jelentős szerepet játszott, hogy munkahelye 1943-tól a megyeszékhely állami gyermekmenhelye lett. Hivatalos munkájának élt, s csak évtizedek múltán volt lehetősége arra, hogy megörökítője legyen Veszprém megye és a város egészségügy-történetének. Történelmi érdeklődésében Mécs László, a neves költő-plébános tanítványának vallja magát, s az ő, valamint a szülőföld, a Zemplén-vidék, a Bodrogköz iránti tisztelet jele volt, hogy 1969-ben Királyhelmece fennállása hétszázadik évfordulójára megírta a Parasztnozgalmak a Bodrogközben című első tanulmányát. Ezt követően sorra írta nagy értékű dolgozatait. Előbb lapok, folyóiratok adtak helyet írásainak, majd önálló kötetekben jelentek meg díjnyertes munkái, többek között a veszprémi gyermekkórházról, a megyei kórházról.

Ezzel a Veszprém megyei egészségügy-történeti kutatások megalapozójává vált. Megteremtette azt a történelmi-irodalmi háttérrel, amellyel a múlt a mai intézmények életének részévé válhatott. Így került sor arra is, hogy a Két veszprémi orvos című kötetében bemutassa idős és ifjú Csolnoky Ferencet, akik az egykori városi kórház nemcsak nagy szakmai tudású egyéniségei, hanem kitűnő egészségügy-szervezői is voltak. (E kutatásai nyomán vette fel a jelenlegi megyei kórház az ifjú Csolnoky Ferencnek, a kórház első orvos igazgatójának nevét.)

Munkásságában az orvostörténeti kutatások mind nagyobb teret foglalnak el. Egyedülálló lexikon összeállításához kezdett, amelyben a veszprémi kórház volt igazgató főorvosainak és a megye tisztiorvosainak életrajza kap helyet. Egy másik tervezett kötetének címe: Veszprémi orvosok 1848-ban.

A szakirodalmi feldolgozás mellett gondos gyűjtőmunkát végzett a tárgyi emlékek megmentése érdekében. Ennek eredményeit több kiállításon mutatta be. Először 1975-ben a gyermekkórház negyedszázados évfordulóján, majd 1978-ban és 1980-ban láthatták az

érdeklődők az egészségügy történetével kapcsolatos relikviákat, dokumentumokat. (A megyei kórházban ezekből 1985-től állandó tárlat létesült.)

Egy korábbi munkakörében került kapcsolatba a tűzoltósággal. Ez motiválta a Veszprém város szervezett tűzvédelme (1875–1948) című kötetének megírására. Számos olyan dokumentumot kutatott fel, amik már-már elvesztek volna a történetkutatás számára. Úgyancsak szellemi elkötelezettsége eredménye az *Öt nemzedék a könyvkötészet szolgálatában* című munkája, amelyben a helyi neves iparoscsaládnak, a Georgiaknak állít emléket. A pedagógia és az egészségügy határmezsgyéjén álló kötetében a megyei gyermek- és ifjúságvédelem történetéről írt.

Hogya György ma is tervekkel van tele. Folyamatosan gyűjti az anyagot újabb kötetéhez, amelyek közül egy már a nyomdai megjelenés előtt áll: a Magyar Királyi 7. Honvéd táborig kórház története. (A kórház 1944 decembere és 1945 márciusa között Veszprémben működött.) 1978 óta szervezi a veszprémi temetőknél még meglévő 1848–1849-es szabadságharc hősi emlékműveinek gondozását. Újabb munkáját készíti, amely a veszprémi temetők és a temetkezési vállalat történetét mutatja be.

Tevékeny közreműködője a megye történetével foglalkozó kluboknak, egyesületeknek, tagja a megyei honismereti egyesületnek.

Amikor a közelmúltban orvos- és egészségügy-történeti munkásságáért – másodikként – megkapta a Csolnoky Ferenc-emlékérmét, a hírneves orvossal együtt ő is elmondhatta: „Amit tettem, mindenkor készséggel és jó szívvvel cselekedtem.”

Tölgyesi József

Tájház Szepsiben

Kassáról Rozsnyó felé haladva nagyjából félúton, a Bódva völgyében, a Cserehát északi részén fekszik a nagy múltú mezőváros, *Szepsi* (Moldava nad Bodvou). A település lélekszáma napjainkban 8 ezer, közülük azonban – szemben a századelő 96%-ával – csak minden második vallja magát magyarnak, ha nemzetiségi hovatartozását kérdezik. Elődeik – Fényes Elek szerint – talán királyi kerékgyártók voltak. De még a múlt században is, sőt, századunk elején is sok volt a mesterember – főleg csizmadia és tímár –, akik az országos és hetivásárok alkalmával akár helyben is eladhatták portékájukat a távolabbi környékről is

Torna várának romjai (ifj. Remák Béla felv.)

nagy számban ide érkezőknek. A Bódva vize a múlt században még három vízimalmot hajtott, s a régi vásárok is híresek voltak az itt gazdát cserélő gabonáról.

A magyar művelődéstörténet a településhez számos ismert nevet kapcsol, maga a mezőváros több híres szülőttel is büszkélkedhet. *Szepsi Laczkó Máté* (1530 körül) talán először találta fel a tokaji aszút Lorántffy Zsuzsanna asztalára. Ő volt Lorántffy Mihály udvari papja; történeti feljegyzései Bocskai és Báthori Gábor korának fontos történeti forrásai. *Szepsi Csombor Márton* (szül. 1595.) az egyik első hazai „útleírás” szerzője volt: ma is fontos műve *Europica varietas* címmel jelent meg 1620-ban, Kassán. *Szepsi Korotz György* sárospataki diákból lett írnok Kassán, Bocskai udvarában. Egyházi jellegű írásokat hagyott ránk. *Szepsi Macer György* születésének pontos dátumát nem ismerjük, de bizonyos, hogy 1620 után halt meg: filozófiai tanulmányai és latinból való fordításai is jelentősek. *Szepsi Vendégi György* Hollandiában tanult református lelkész volt, munkássága további kutatásokat érdemelne. *Egressy Béni*, a Szózat megzenésítője 1831-ben koptatta városunk utcáit, bizonyára a kolerajárvány űzte tovább innen.

A helybeli értékmentők néprajzi gyűjtéseinek eredményeként 1989-ben adtuk át rendeltetésének a tájházat, ami nem csupán az itt élők identitástudatának megőrzését segíti, hanem a távolabbról érkezőket is megismerteti településünk múltjának tárgyi emlékeivel. Az egykori lakóház és kovácsműhely helyiségeiben megtekinthetők a kovács-, a csizmadia-, a szabó-, a kalapos- valamint a mézeskalács- (gyertyaöntő-) mesterségek egykori szerszámai és készítményei. A borospince az egykori királyi szekerek emléket idézi, akiknek pihenőhelye volt itt, s borlerakatuk a Lengyelország felé zajló szállítások során. A padláson is megtekinthetők a régi korokat idéző használati tárgyak, eszközök.

A bemutatott tárgyi anyag sajátos csoportját képezik azok a meczenzéfi kapák, amelyeket az egykori hámorokban készítettek IV. Béla király szászainak leszármazottai.

A tájház jelenleg hétvégeken látogatható.

Remák Béla

„Templomépítő” János Feldebrőn

Gáspár János termelőszövetkezeti nyugdíjast ezermesterségéről ismeri mindenki a Heves megyei Feldebrő községben. A mai templom helyén 1020 táján még egy 20 x 20 méteres monostor állt. Egykori tervrajzok alapján ennek az épületnek az 1 x 1 méteres mását készítette el. Az egyháztörténetileg és műemlékként is jegyzett, európai hírű templom most egy régmúltat idéző makettal is gyarapodott, amit az oltár előtt állítottak fel.

Szabó Sándor

